

Tradició de gènere masculí

Alcoi es prepara un any més per viure les festes de Moros i Cristians en honor a sant Jordi. La tradició s'imposarà una vegada més als carrers, que veuran desfilar esquadres només d'homes. Elles formaran part dels anomenats boatos –seguicis que acompanyen els principals càrrecs de la festa: els capitans i els alferis, tant dels moros com dels cristians– i aniran darrere d'ells en les entrades. O, fins i tot, tan sols planxaran el vestit del fill o marit.

Només sis dones tindran l'honor de formar part d'una filada, és a dir, una agrupació formada per homes que conformen el suposat exèrcit d'un i altre bàndol. A Alcoi hi ha 28 filades. Però ni tan sols aquestes sis dones podran formar esquadra per poder gaudir d'una participació completa i absoluta a la festa del seu poble. Una nova normativa impedeix que hi haja esquadres mixtes. I com que no són suficients per fer-ne una exclusivament femenina, no podran eixir. Fins ara, d'una manera o altra els ho han impedit, no obstant això, elles són el gol que, precisament per l'esquadra, s'ha clavat en una organització festera dominada, fins ara, pels homes.

Parlar de moros i cristians és fer-ho d'Alcoi. Es tracta d'una de les festes amb més espectacularitat de totes les que se celebren arreu del País Valencià. Els alcoians, amb un escenari perfecte per poder recuperar la història mitjançant aquesta celebració, recreen la lluita que van mantenir els cristians contra els moros encapçalats pel cabdill àrab Al-Azraq l'any 1276. Segons la tradició, sant Jordi els va ajudar a guanyar la batalla, per això li donen les gràcies. Al mes d'abril (els dies 22, 23 i 24) representen la denominada trilogia festera, amb entrades, representacions religioses, ambaixades i trons d'arcabuseria.

Les primeres dones. Fins fa poc temps, la filada era un lloc de reunió per a ells i una mena d'espai d'oci privat i tancat al sexe femení. La societat, però, ha evolucionat, i algunes dones alcoianes també volen formar part de la festa. L'any 1997 una dona va aconseguir entrar a formar part d'una filada, i l'any següent ho van aconseguir dues més. Poc després, la resta de filades es va oposar a integrar les dones per raons diverses.

Des del respecte a la tradició històrica –les dones no anaven a la guerra– fins a l'aforament limitat del nombre de festers de cada filada, les agrupacions van reformar els estatuts per introduir una novetat important: l'admissió per votacions individuals. És a dir, cada aspirant se sotmetria a una votació de la filada. Aquesta solució va facilitar als homes aturar la integració de la dona a la festa en igualtat de drets. El 2002, la filada Navarresos es va enfrontar amb un nou repte, ja que a una de les dones que havia aconseguit entrar li tocava pel torn de sortir a l'entrada formant part de l'esquadra. Pocs dies abans de les festes, la filada es va reunir i van decidir que les esquadres no podien ser mixtes. Així van poder aturar el colp. Però arran d'aquesta situació, va nàixer a Alcoi l'associació Fonèvol, amb l'objectiu d'integrar la dona a la festa.

Els primers canvis. Fonèvol ha obert la caixa de Pandora i ha fet remoure els fonaments de l'Associació Sant Jordi, l'entitat que dirigeix la festa. A la seua presidenta, Gemma Ballester, juntament amb dues dones més, se'ls ha negat l'accés a una filada. Les tres han recorregut a la via judicial per fer valer els seus drets. I per a alguns, utilitzar aquest camí no ha fet més que agreujar el problema. Per a elles, en canvi, es tracta de l'única via possible atesa la situació a què s'ha arribat. Paral·lelament, l'Associació de Sant Jordi ha aprovat una reforma de l'ordenança de la festa que fixa una posició clara: d'una banda, els càrrecs festers han de ser representats per persones que s'identifiquen amb el personatge històric. Per exemple, Sant Jordiet no podrà ser mai una xiqueta. D'altra banda, es beneeix allò que va aprovar la filada Navarresos: les esquadres no podran ser mixtes. A més, es regula que cadascuna de les fila-

des pot tenir un disseny femení del seu vestit. Però, si aquestes voten que no a l'entrada de dones, elles mai no arribaran a ser-ne onze per desfilar totes juntes i evitar una esquadra mixta.

Per a Ballester aquestes reticències s'han accentuat. Una mena d'efecte dòmino ha fet que es tancaren les portes a les dones amb excuses com el rigor històric, la capacitat dels locals, la tradició o l'estètica dels vestits poc ajustada al físic de la dona. Ballester les rebutja punt per punt. "Tampoc no és rigorós que s'utilitze la pólvora, perquè aleshores no existia. A més, si tot s'agafa al peu de la lletra, els xiquets tampoc no hi podrien participar perquè tampoc no anaven a la guerra. La festa és plena d'anacronismes." La presidenta de Fonèvol reconeix que ara com ara l'única via perquè una dona tinga els mateixos drets que un home és que els pares l'hagen apuntada a la filada des de xicoteta. I, d'aquesta manera, quan arribe als divuit anys pugua passar a ser membre de ple dret. De fet, enguany s'han donat tres casos com aquest. Però, segons Gemma Ballester, algunes filades ja ho estan impedit també, i cita una anècdota: "Un pare va voler apuntar el seu fill -Eneas-, i en la votació eixí que no perquè molts es pensaven que podia ser el nom d'una xica. El pare va haver de deixar clar que es tractava d'un nen i, finalment, el van admetre." La discriminació arriba a quedar tan palesa que mentre un xiquet rep un justificant per la seua contribució econòmica a la filada, les aportacions de les xiquetes es comptabilitzen com a donacions sense cap tipus de document que certifique cap relació amb l'entitat.

Al seu parer, "l'actitud hostil dels dirigents de la festa revela alguns aspectes molt interessants, com són l'elitisme de les festes, els valors militaristes que hi perviuen i les festes com a font de poder i prestigi social, entre d'altres". A més, afegeix que per a alguns homes poder tenir "un local privat on fumar-se un puro o fer-se una conyac sense estar vigilat per la dona és una cosa a la qual no volen renunciar. Ara bé, les festes no es poden finançar amb subvencions públiques i fer com el xiquet que té una joguina pagada per tots i que no la vol compartir". Però, com s'explica que una gran majoria de

Les desfilades de moros i cristians d'Alcoi són conegudes arreu del món. La problemàtica que arrossega la festa d'un any ençà ha arribat als tribunals de justícia.

les dones alcoianes vulguen continuar com fins ara? La portaveu de Fonèvol assenyala que moltes se senten orgulloses simplement de planxar el vestit a l'home. Per a Gemma ha arribat l'hora que els responsables de l'Associació Sant Jordi així com l'Ajuntament (al qual acusa de llevar-se de sobre la reponsabilitat) canvien d'actitud i admeten que la festa no és un patrimoni només dels homes.

La reforma que no millora. El president de l'Associació Sant Jordi, Javier Morales, té una visió ben diferent de la realitat festera actual. Morales manté que s'estan produint grans avanços per aconseguir la integració plena de la dona en la festa, però matisa que les coses no es poden fer de manera traumàtica: "Per vèncer, primer, cal convèncer. Sé que som al segle XXI i que la festa ha d'avançar. El que passa és que alguns volen que tot es faça més ràpidament." Per a ell, la reforma d'enguany obri un nou camí i nega que les filades no vulguen admetre les dones. "El que passa és que no volen que hi haja esquadres mixtes." Sobre el rebuig de la filada Navarresos a l'entrada de Ballester i de les dues altres dones, admet que aquesta és una institució privada amb dret d'admissió. I, per sobre de tot, lamenta que hagen acudit als tribunals.

La reforma és, al seu parer, un pas endavant. "Deixem clar que els capitans no poden ser dones però es reconeix que hi haja un vestit femení i que les dones puguen fer esquadres pròpies." Sobre les subvencions, Morales vol deixar clar que la festa la paguen els festers i "l'Ajuntament dóna diners per l'enllumenat o altres coses, però això no és subvencionar la festa". El president sap que hi ha molt de masclisme en moltes filades però opina que "cal deixar clar que moltes dones no volen tenir els mateixos drets que un home i ens diuen que elles només volen eixir en els boatos. Volen tenir un vestit aquests dies, però no desfilar". Per a Morales, cal que la societat tinga amplada de mires i voluntat de diàleg, ja que, segons ell, totes les filades acabaran acceptant les dones.

El proper divendres, dia 22 d'abril, les tropes mores i cristianes tornaran a envair els carrers d'Alcoi. La televisió que paguem tots els valencians retransmetrà els actes i la tradició tornarà a imposar-se amb els homes com a protagonistes, només de moment. Els aires de canvi són imparables i, potser, l'any vinent el debat sobre la discriminació comence a quedar superat.

A. V. Samtamaría